

**Veel halve waarheden maar slechts één Hele Leugen:
proton pseudos als basis van het hysterisch onbewuste
volgens Freud**

Lieven Jonckheere

PPaK
22/11/25

thema PPaK dit jaar
Liegen. Klinische variaties

leren liegen?? ewel ja, waarom niet eigenlijk ...

meteen zeer grof 2 vormen/variates van liegen onderscheiden volgens het gezegde “halve waarheden en hele leugens”

veel halve waarheden – over het verlangen, als *manque*=tekort

- wat Freud *Bildungen* van het *Unbewusste* of Ubw formaties noemt
= droom, lapsus, witz en ook een kant van het symptoom
- en die Lacan conceptualiseerde als *mi-dire de la vérité* of halfzeggen van de waarheid
 - 1ste Lacan: nog zeer optimistisch
mi-dire waarheid via Ubw formaties hemelt hij op als *parole pleine* = vol spreken
echter maar halfvol spreken
 - laatste Lacan: al heel wat minder optimistisch
cf. JAM erop gewezen
 - eerst nog vrij voorzichtig:
bestempelt *mi-dire* waarheid in Ubw formaties als *varité* = *vérité* + *variable*
 - vertaling: waariatie of variheid
 - fundamenteel toch een verdachtmaking van de waarheid
 - uiteindelijk zeer radicaal
doet *mi-dire* waarheid in Ubw formaties af als *vérité menteuse* = leugenwaarheid

Één Hele Leugen

als we de volle waarheid willen zeggen – over het genot, als *surplus*=teveel – dat traumatiserend is

- die leugen over traumatisch genot noemde Freud, nog voordat hij PA in eigenlijke zin uitvond,
de *proton pseudos* van de histerie
 - *proton* = eerste / fundamentele, structurele, funderende / absolute, soevereine / oer-
 - *pseudos* = leugen / schijn, doen alsofik kom nog terug op de vertaling van *proton pseudos*
- volgens Lacan legt die hysterische *proton pseudos* over het traumatisch genot
het fundament van Freuds *Unbewusste*

vandaag

- niet over die vele halve waarheden van Ubw formaties mbt het gemis van verlangen
- wel over die Ene Hele Leugen of *proton pseudos* mbt het traumatische teveel van het genot

***proton pseudos* πρῶτον ψεῦδος** **een duistere hapax bij de pre-analytische Freud**

proton pseudos is een hapax bij Freud
slechts één keer *proton pseudos* of Eerste Leugen, als hysterische reactie op traumatisch genot

- enkel in manuscript dat hij zijn intellectuele *sparring partner* Wilhelm Fliess stuurde
u kreeg het relevante uittreksel, over de *proton pseudos*, in Boom-vertaling
 - manuscript is “Entwurf einer Psychologie” en dateert van 1895
dus nog voordat Freud de PA in de eigenlijke zin uitvond
 - manuscript, want door Freud nooit gepubliceerd
en op de daarin vermelde notie *proton pseudos* is hij later ook nooit meer teruggekomen
- wij moeten die notie *proton pseudos* dan ook zelf interpreteren
- vanuit andere teksten van Freud
 - maar ook, gelukkig, vanuit paar opmerkingen van Lacan over *proton pseudos*
vnl Séminaire VII (1959), 90 > u kreeg die passage en mijn vertaling ervan
 - jammer genoeg JAM zo goed als niets over *proton pseudos*
gevolg: *orientation lacanienne* zo goed als niets over *proton pseudos*
cf. Estela Solano-Suarez (2020) <https://www.causefreudienne.org/archives-jecf/proton-pseudos/>
 - ik reken dan ook beetje op discussie met collega's hier vandaag,
om tot een beter begrip te komen van de hysterische *proton pseudos* of oerleugen over het
traumatisch genot – aan de basis van het Ubw

proton pseudos πρῶτον ψεῦδος

context van de ontdekking ervan bij de pre-analytische Freud

tijd1

obsessie jonge Freud met De Waarheid in De Wetenschap en De Vrouw – voordat hij PA uitvond

- obsessie van de jonge Freud met De waarheid
 - Freud idealiseert zijn obsessie met waarheid, hij maakt daar iets heldhaftigs van
meine unerschrockene Liebe zur Wahrheit
Freud strijdt voor de waarheid
 - Lacan doet vrij denigrerend over Freuds obsessie met waarheid
ses amours avec la vérité
Freud laat telkens opnieuw zijn kop zot maken door de waarheid de waarheid de waarheid
 - jonge Freud op 2 fronten in de greep van *ses amours avec la vérité*
 - als jonge beloftevolle wetenschapper
vanuit zijn sciëntistisch geloof in De Wetenschap als Verlichte Weg tot De Waarheid, ...
 - als smoorverliefde jongeling
vindt hij dat ook in De Liefde De Waarheid het hoogste goed moet zijn
De Liefde moet op een gedeelde Waarheidsliefde gebaseerd zijn
Freuds Waarheidsliefde kunnen we vergelijken met een Möbiusband
waar zijn sciëntisme & verliefdheid zich op laten schrijven en constant in elkaar overlopen
 - gedraagt zich in wetenschap als een verliefde
 - gedraagt zich in liefde als een wetenschapper
- cf. Brautbriefe Martha Bernays = Bd1(1882-1883 > Freud 26-27j): *Sei mein, wie Ich mir's denke*
- basis van De Liefde = *Ebenbürtigkeit* op het vlak van de waarheid zijn = van gelijke stand
Sigi hypnotiseert zijn Marthchen met een gedeelde verplichting tot de waarheid
geliefden moeten alles van elkaar weten, ze moeten elkaar altijd De Waarheid zeggen,
wir sind Diener der Wahrheit
 - reactie Marthchen

- reactie Marthchen
 - Marthchen doet zo goed als ze kan mee
 - maar dat is de sciëntistische Sigi allemaal te *schwärmerisch*, te poëtisch
 - voor Freud is De Waarheid prozaïsch = alledaags, nuchter > naakte waarheid
 - Marthchens poëtisch geschrijf
 - stelt *Geschmack*=leukigheid boven *Wahrheitsliebe*
 - *Halbdunkel schwärmerischen Verbergens und Verschönerns*
 - als Sigi vermoedt dat Marthchen niet De Volledige Prozaïsche Waarheid vertelt, schiet ie in paniek
 - vertaalt zich in hevige opstoten van quasi-adolescente jaloezie
 - eerst tov duistere verre neef van Martha, later tov Freuds eigen boezemvriend Fritz Wahle niet toevallig 2 'artiesten', poëten, *Schwärmer* – die, tegengesteld aan de exacte, nuchtere wetenschapper die Freud wil zijn, “de sleutel tot alle vrouwenharten op zak hebben”
 - 1. voordat ze Freud ontmoette, was Martha beste maatjes met zijn boezemvriend Fritz
 - 2. nadat ze Freud heeft leren kennen, staan Martha en Fritz erop om *buddies* te blijven maar Fritz verklapt Freud al snel dat hij Martha ooit heeft gekust – net op de dag dat die haar voor het eerst had willen kussen, en zich door haar afgewezen had gevoeld
 - 3. Sigi confronteert Marthchen meteen met al wat hij ondertussen te weten is gekomen over Fritz' eerste reactie op zijn relatie met Martha
 - volgens een gezamenlijke vriend was Fritz toen in tranen uitgebarsten
 - vervolgens had Fritz geëist dat Martha schriftelijk zou bevestigen dat ze *buddies* bleven > wat Martha deed – waarop Fritz Martha's antwoord aan Sigi had getoond Sigi erkent gekrenkt te zijn door *unerträgliche Innigkeit* tussen Fritz en Marthchen maar hij is NIET jaloers is: *das habe ich überwunden = Verneinung!*
 - 4. de gemeenschappelijke vriend van Sigi en Fritz vindt echter dat ze het moeten uitklappen en organiseert dus een verzoeningspoging – op café – die uit de hand loopt
 - Fritz verklaart stoer dat hij Martha meteen kan overtuigen om met Freud te breken > Freud lacht dat weg > onder de ogen van een verbouwereerde Freud schrijft Fritz meteen zo een brief aan Martha > Fritz stort in en iedereen beschonken naar huis
 - *the morning after* is Freud in paniek = *entsetzliche Angst* – vanuit besef
 - Fritz is effectief smoor op Martha
 - en Fritz heeft bovendien meer *Geltung*=invloed op Martha dan hij angst swingt helemaal de pan uit, als Martha, dit keer met medeweten van Freud, in een brief aan Fritz nogmaals bevestigt dat ze *buddies* blijven
 - 5. Freud zal nog lang weer beginnen panikeren als zich herinnert hoe jaloers hij was
 - dat zijn Marthchen zich door Fritz had laten kussen en niet door hem
 - door al die brieven tussen Fritz en Martha

Lacan Sém X (1964), 152ev

- haalt Freuds 2 opstoten van jaloezie dooreen (neef Martha ↔ boezemvriend Freud)
- maar wel pertinent besluit: Freuds *amours avec la vérité* maken dat zijn *pensée achoppe sur la féminité* = hij botst op / komt niet overheen de vraag *was will das Weib / que veut une femme*
 - Freud: De Vrouw is De Waarheid
 - Lacan: De Vrouw of De Waarheid bestaat niet – een vrouw is jouissance Autre

tijd2

Freuds liefde tot De Vrouw die hem De Waarheid kan vertellen, tot De Vrouw als De Waarheid speelt hem 10 jaar later ook parten in zijn prille kliniek, tov de hysterie

Freud dringt zijn *Wahrheitsliebe* ook *unerschrocken* aan zijn hysterische patiëntes op net als bij Martha dus

- maar nu met ideale hysterica's
- én in situatie waarin hij die mag/kan forceren om De Waarheid te zeggen nl hypnose therapie
- ideale hysterica
cf. Studien Hysterie 1895_over modelpatiënte
= voortreffelijke/buitengewone=*ausgezeichnete Frau* & achtbare=*achtenswerte Dame*
 - hele reeks kwaliteiten = combinatie mannelijke&vrouwelijke
the good hysteric! ↔ *bad hysteric* = *alleen mannelijk of alleen vrouwelijk*
 - mannelijke kant
geradezu männliche Intelligenz und Energie
hohe Bildung & Feinheit ihrer Umgangsformen
sittlicher Ernst in der Auffassung ihrer Pflichten
 - vrouwelijke kant
gütige Fürsorge für alle ihr unterstehenden Persone
innere Bescheidenheit
 - mannelijke & vrouwelijke kwaliteiten komen samen in een uitgesproken *Wahrheitsliebe*
 - gewone leven: *geht peinlichst jeder Unwahrheit aus dem Wege*
 - onder hypnose: *liegt auch in der Hypnose niemals*
- echter *Wahrheitsliebe* van die ideale hysterica kent ook onder hypnose een grens
ze zegt dingen niet
sie macht unvollständige Angaben=gegevens
sie haltet einem Stück des Berichtes=verhaal zurück
- Freud, verblind door zijn *unerschrockene Wahrheitsliebe*, dringt aan en forceert ideale hysterica *erzwingt ein zweites Mal die Vervollständigung* van de waarheid > resultaat = dubbel
 - enerzijds: ideale hysterica *erzählte ausführlicher und wahrheitsgetreuer ...* over seksuele genot
= Bw waarheid over seks/genot = volle waarheid waarnaar Freud bij Martha op zoek was
 - anderzijds: Freud botst bij ideale hysterica op *proton pseudos*
= oerleugen ivm seksuele genot
tegen zichzelf en dus ook tegen de Ander
 - bij Marthe was Freud niet tot die *proton pseudos* kunnen doordringen,
door haar eerstelijnsweerstand!!
 - ik ga meteen op die *proton pseudos* in

tijd3

vorm die Freuds liefde tot De Vrouw als De Waarheid in PA zou aannemen

voordat we terugkeren tot de pre-analytische *proton pseudos*

eerst even wijzen in welke plooi Freuds liefde tot De Vrouw als De Waarheid uiteindelijk in PA viel

1. ideale hysterica protesteert dat Freud met zijn hypnose teveel aandringt, haar forceert na haar bekentenis van haar seksueel genot en haar oerleugen over dat seksueel genot
2. Freud vindt vrije associatie uit
 - gaat achter hysterica zitten luisteren
ipv ernaast op voorhoofd te zitten drukken
 - dringt niet langer aan om te zeggen wat hij vermoedt
maar laat hysterica's vrijuit spreken = uitvinding vrije associatie
 - ook weer gericht op waarheid
 - maar nu niet meer de volle Bw waarheid over het seksuele genot
wel Ubw waarheid over Ander soort seksuele = infantiele seksualiteit + oedipus&castratie
via Ubw formaties = *mi-dire vérité*
3. Freud blijft daarbij zitten met zijn driftmatige vraag naar De Waarheid van het genot van De vrouw
De Vrouw die hem de waarheid over haar genot moet zeggen
cf. *was will das Weib = Que veut une femme* (tov bv Marie Bonaparte 1927)

***proton pseudos* πρῶτον ψεῦδος**
als protoconcept in Freuds “Entwurf einer Psychologie” (25/09/1895)

Freud botst dus op een *proton pseudos* of oerleugen in de hysterie
doordat hij zo dol op zoek is naar Dé Waarheid over Het Genot van De Vrouw

zoals gezegd heeft Freud het over die oerleugen in het manuscript “Entwurf einer Psychologie”
25/09/1895 – nog voor zijn uitvinding van de PA

wat is “Entwurf einer Psychologie” = schets/ontwerp/plan van een psychologische theorie

1. Freud geen psycholoog! maar geneesheer
meer bepaald een beloftevolle én ambitieuze ‘neuroloog’
2. echter geen academische of universitaire carrière door opkomend antisemitisme
Freud was Jood
3. dan maar private praktijk
met afval van toenmalige neuologie nl hysterica’s
– die toen vanuit neurologie gedefinieerd werden: symptomen lijken neurologisch bepaald ...
 - ... maar men vindt geen reële neurologische basis in de hersenen
 - ... lijken gebaseerd op soort imaginaire ‘neurologie’
4. Freud tracht eigen verklaring van imaginaire neurologische symptomen van hysterie te construeren
1895 = nog voor de eigenlijke uitvinding van de PA
dat doet Freud in 3 tijden
 1. construeert structuur & werking psy-apparaat
– gemodelleerd op de toenmalige neurologische kennis van structuur&werking van het hersenapparaat
 2. corrigeert structuur & werking psy-apparaat
– vanuit kliniek hysterie
 3. tracht normale psy-processen te verklaren
– vanuit dat hysterisch gecorrigeerde neuropsychologisch apparaat
5. Freud vindt uiteindelijk PA uit oa Traumdeutung
tracht hysterie niet meer vanuit neuropsychologisch model te benaderen

etiologie hysterie in "Entwurf"

in zijn correctie van structuur&werking psy-apparaat vanuit de hysterie botst Freud op een *proton pseudos* of Oerleugen in de hysterie

ik reconstrueer die vondst – in een aantal tijden

alles begint bij seksualiteit die traumatisch moet zijn

– omwille van wat hij bestempelt als “de bijzondere psychische *Konstellation* op seksueel gebied”

- tijd1 seksualiteit als trauma
er is geen *Vorstellung* voor het seksuele
 - bijzondere psychische *Konstellation* op seksueel gebied
 - al voor puberteit, in de kindertijd, confrontatie met seksualiteit, seksuele genot
 - in die kindertijd echter enkel passieve seksuele *Erlebnis*=ervaringen dwz seksualiteit of seksuele genot gewekt door interventie van perverse Ander
 - nog geen actieve=perverse en partiële *Triebe*
kind zoekt nog niet zelf genot in alle gaatjes op
> pas in “Drei Abhandlungen” (1905)
 - nog geen Oedipus en castratie
> pas in kleine Hans (1909)
 - hamvraag “Entwurf”:
is er een *Vorstellung*=voorstelling voor passieve, door perverse Ander uitgelokte confrontatie met seksuele genot voor puberteit > Freud aarzeling
 1. eerst, in zijn neuropsychologische constructie van *Entwurf* (25/09/1895)
wel voorstelling van het seksuele
 2. iets later, in het al veel klinischer “Manuscript K” – (01/01/1896)
geen voorstelling van het seksuele
 1. psychische *Lücke*=leemte ...
cf. Lacan: *manque*=gemis
 2. ... waarop subject reageert met *Schreckäusserung*/*Schreckhysterie*
cf. Freud: passieve ‘preseksuele’ seksuele schrikseksuele is dus juist trauma doordat er daarvan geen voorstelling is
 - in termen van de latere Freud (psychoanalyse)
seksualiteit is traumatisch omdat eigen seksuele activiteit ervaren wordt als iets waaraan we passief onderworpen zijn (en waar we dus externe agens voor zoeken)
 - in quasi-kleiniaanse termen (die Lacan gebruikt)
seksualiteit is traumatisch omdat ze confronteert met het slechte slechte object (*mauvais objet*) = (*le mal*) van das *Ding* – slechte = *jouissance*
 - in termen van Lacan
 - 1ste Lacan = Sém VII (1959), 78
seksualiteit is traumatisch omdat er geen betekenaar voor genot is
 - laatste Lacan = Sém XX (1973)
seksualiteit is traumatisch omdat er geen betekenaar voor genot van De Vrouw is

- tijd2 *proton pseudos*
oerverdringing creëert plaatsvervanger van de ontbrekende voorstelling van het seksuele trauma
weer 2 versies:
 - Freuds neuropsychologische constructie van *Entwurf* (25/09/1895)
 1. uitgangspositie
er is wel een voorstelling van het seksuele trauma
die traumatische voorstelling noemt Freud voorstelling B
 2. traumatische voorstelling B wordt vervangen door Andere voorstelling, die Freud A noemt
 - voorstelling A is de voorstelling van een *Nebenumstand*
voorstelling A grensde door omstandigheden toevallig aan voorstelling B van trauma
 - Freud: voorstelling A = *Grenzvorstellung*
 - ik vanuit Lacan: voorstelling A of grensvoorstelling = metonymie
 - vervanging traumatische voorstelling B door toevallige *Grenzvorstellung* A
 - Freud: verdringing
 - ik vanuit Lacan: metafoor
 - ik vanuit Lacan: correctie Freuds theoretische "Entwurf" met het klinische "Manuscript K"
 1. uitgangspositie
er is geen voorstelling B voor het seksuele – voor het seksuele genot
 2. voorstelling A
 - grenst toevallig
 - niet aan traumatische betekenaar B – want die is er niet
 - wel aan de *Lücke*=gat waar voorstelling B voor het seksuele genot ontbreekt
willekeurige voorstelling A van iets dat toevallig in de buurt van het onvoorstelbare gat
van het seksuele genot was = 1ste voorstelling ooit van dat trauma
 - voorstelling A
 - verdringt (Freud) of metaforiseert (Lacan) niet traumatische voorstelling B
 - komt wel ipv ontbrekende voorstelling van het trauma
Vorstellungsrepräsentanz = plaatsvervanger ontbrekende voorstelling
 - voor uitvinding PA:
Freud benoemt *Vorstellungsrepräsentanz* als *proton pseudos* of oerleugen hystérie
 - in PA
Freud benoemt *Vorstellungsrepräsentanz* als oerverdringing
- wat is *proton pseudos*

- wat is *proton pseudos*
 - Freud vertaalt *proton pseudos* niet in het Duits
verondersteld gekend voor wie beetje filosofie gestudeerd heeft – zoals iedereen toen
cf. Boom: Freud werd in voordracht collega aan *proton pseudos* herinnerd
 - *proton pseudos* komt uit Aristoteles' logica
Boom: "een valse bewering is het resultaat van een voorafgaande onjuistheid"
1. *proton pseudos* = voorafgaande onjuistheid = verkeerde premisse of vooronderstelling
2. ... waardoor logisch juiste redenering noodzakelijk tot verkeerd besluit moet leiden
 - Lacans vertalingen van *proton pseudos*
 1. Lacan vertaalt *pseudos* op 2 manieren
 - *mensonge* = leugen (Sém VII (1959), 90) > doen wij ook altijd
 - *facticité* (Sém XI (1964), 68)
de voorstelling van een trauma is altijd *factice*
 - filosofie: verzonnen cf. Descartes *idées factices*
 - woordenboek: kunstmatig, nep, nagebootst, pseudo
want slechts een toevallige plaatsvervanger van de ontbrekende voorstelling
 2. Lacan vertaalt *proton* op 2 manieren
 - *premier/originair* = 1ste mythische leugen > basisleugen, grondleugen, oerleugen
 - *souverain* = soevereine leugen (Sém XVI (1969), 213)
 - geen voorstelling voor seksuele genot – in XVI al genot van een vrouw
 - als een vrouw echter hysterisch is en zich dus op de plaats van de man zet ...
... vindt ze plaatsvervangende voorstelling voor ontbrekende voorstelling uit
> dat noemt Lacan een soevereine leugen
soevereine leugen = leugen die niet naar De Waarheid refereert
leugens die voortdurend De Waarheid in het oog houden = bange leugens
cf. van Dale over 'soverein'
 - oppermachtig, van geen hoger gezag afhankelijk
 - altijd en overal geldend, allesbeheersend cf. soevereine waarheid
 - boven alles en iedereen verheven cf. soevereine minachting
- Lacans dynamische poëtische metafoor van *proton pseudos* = *cerne de mensonge*
 - cf. Sém XII (23 juni 1966) over balscène in Duras "Le ravisement de Lol V Stein"
 1. ziet haar lief vertrekken met oudere dame
 2. dat laat een gat in haar wereld achter
 3. rond dat gat of ipv dat gat komt *un cerne de mensonge*
cerne = rand om wonde / kring na verwijderen vlek / halo > een leugenhalo
 - waarom dynamisch genoemd
cf. Vroman – "Vrede"
Sinds ik mij zo onverwacht
in een taxi had gestort
dat ik in de nacht een gat
naliet dat steeds groter wordt
> rond dat gat moet de leugen een kring maken, om dat groeiende gat ahw in te dijken

- Lacans conceptualisering van Freuds *proton pseudos*
 1. 1ste Lacan: *proton pseudos* = *signifiant*=betekenaar
 2. laatste Lacan al heel wat duidelijker: *proton pseudos* = *semblant*=schijn
 schijntje = voorhemdje/halfhemdje = houdt schijn van hemd op > iets van niets dat de schijn van iets ophoudt)
signifiant of *semblant* = toevallig in buurt vertoevende plaatsvervanger van ontbrekende voorstelling voor traumatisch R van seksuele genot
 betekenaar heeft op zich nooit direct met trauma te maken
- tijd3 Ubw ogv *proton pseudos*
 - Aristoteles' logica:
proton pseudos vormt, in de logica, de verkeerde basis voor een redenering
 redenering die logisch juist kan zijn, maar die, op basis van die verkeerde premisse van de *proton pseudos*, onherroepelijk tot een verkeerd besluit moet leiden
 - Freuds logica:
 in de histerie vormt de *proton pseudos* of oerleugen over het seksueel genot de verkeerde premisse van een redenering – een redenering die dan ook tot een **verkeerd besluit moet leiden, tot een verkeerde geschiedenis van het genot = *das Unbewusste***
 hysterisch Ubw = vervalste geschiedenis van genot, doordat ze op oerleugen over genot gebaseerd is
 - Lacan schrijft het Ubw als geschiedenis dan ook als *hystoire* = *histoire* + *hystérie*
 - voor Lacan beantwoorden *Bildungen*=formaties Ubw dan ook slechts aan *mi-dire vérité*
 dat *mi-dire* van de waarheid zal Lacan uiteindelijk radicaliseren
 - eerst als *varité* of *vérité variable*
 - en uiteindelijk als *vérités menteuses*
- tijd4 HSA
 - 2de confrontatie met het seksuele, in de puberteit = actieve genitale seksualiteit
 - *proton pseudos* = verkeerde of toch Andere voorstelling
 1. komt ipv van ontbrekende traumatische voorstelling ...
 2. vormt zodoende basis van *hystoire* = Ubw ...
 3. insisteert als hysterische dwang=*Zwang* > 3 fenomenen
 waarin al meteen Freuds fundamentele klinische triade HSA (1926) doorschemert
 - *Affektentbindungen (Angst)*
 - *Verhinderungen (Hemmung)*
 - *motorische Innervationen (Symptom)* bv wenen

casus Emma

waarin Freud de vinger legt op de hysterische *proton pseudos* over het genot en gevolgen ervan

we vinden dat vignet eveneens in Freuds “Entwurf einer Psychologie” (25/09/1895)

Emma Eckstein (1865-1924)

complex geval > heel veel bijgedragen tot Freuds uitvinding van de PA, van zijn positie als analyticus
analyticus wordt men ogv einde eigen PA, maar positie als analyticus vindt men pas via een pte die u daarnaartoe drijft, waar ge u dankzij uw eigen PA laat naartoe drijven

- goeie kennis langs kant Martha – uit vooraanstaande Joodse familie
- pte van Freud geworden – vanuit oa depressies ivm moeilijke menstruatie
 - in haar geval ontdekte Freud hysterische *proton pseudos*
 - maar ook vanuit haar geval voordien al 1ste formuleringen van hysterisch verlangen zij het op zeer controversiële wijze
 - menstruatieproblematiek > herhaaldelijk geopereerd niet aan baarmoeder, maar neus door Freuds boezemvriend neus-, keel- en oorarts Wilhelm Fliess (1ste keer ??/02/1895) delirante theorie Fliess dat menstruatieproblemen via neusoperaties te verhelpen zijn
 - slordigheid Fliess (mismeesterd) > complicaties oa massale bloedingen
 - Freud stelt Fliess gerust
Emma's bloedingen zijn hysterisch: *sie blutet aus Sehnsucht*
 - maar Emma blijven Freud achtervolgen en zelfs beangstigen
oa als Irma in 1ste droom die Freud in “Traumdeutung” ‘volledig’ analyseerde
- niet alleen soort proto-analysante, maar ook soort proto-analytica of eerste analytica
analytica geworden ogv haar analyse bij Freud – interessant, maar ga ik nu niet op in
- omwille van Fliess-affaire gecensureerd uit 1ste uitgave Freud-Fliess brieven (1950)
 - enkel vignet rond *proton pseudos* gepubliceerd
 - 2de uitgave Freud-Fliess brieven (1985), door Masson, mét hele affaire Emma Eckstein
> schandaal
> begin systematische *Freudbashing* als wetenschappelijke en therapeutische leugenaar

vignet Emma in “Entwurf”

- Emma heeft naast menstruatieproblemen ook symptoom dat getuigt van een hysterische ‘dwang’ nl fobie of angsthysterie (Freud)
- onder hypnose (pas VA vanaf 1896 > maar misschien wel via Emma tot VA gekomen?)
 - Emma herinnert zich eerst seksuele winkelsène I uit puberteit
 - Freud dringt aan > Emma herinnert zich seksuele winkelsène II uit kindertijd
in die scène is haar hysterische *proton pseudos* of oerleugen over het genot tot stand gekomen

om didactische redenen zal ik casus Emma chronologisch structureren en reconstrueren

1. eerst de seksuele winkelsène uit de kindertijd = winkelsène II bij Freud
– waarin dus de *proton pseudos* van de hysterie tot stand is gekomen
2. dan de seksuele winkelsène uit de puberteit = winkelsène I bij Freud
3. en tenslotte het symptoom van de fobie

cf. schema ogv schema Freud
laatste versie

TIJD 1

prepubertaire seksuele winkelscène

- 8 j = voor puberteit
echter nog geen sprake van infantiele seksualiteit
 - actief=perverse partiële Triebe
 - oedipus&castratie
- alleen in een winkel
 - om snoep=Näschereien te kopen
altijd belangrijk voor trauma – wat wou subject juist doen?
hier van de orde van het kleine genot – stond op het punt om oraal te genieten
 - in winkel: seksueel trauma
 - seksueel vergrijp door kruidenier=*Greissler*
Freud ironisch: 'meneer/heerschapp=*Edle*
Lacan denigrerend: *barbon* = 'ouwe zak/snoeper' (equivoque met *Greis*=grijsaard)
 - seksueel vergrijp=*Attentat* > Lacan: *agression*
 - knijpt door haar kleren=*Kleider* > Lacan: onder haar kleren
 - in haar geslacht=*Genitalien* > Lacan: onduidelijk waar = *je ne sais où*
 - grijnst=*Grinsen* daarbij > vanuit Lacan
 - genot op zichzelf – soort iteratie van *lalangue*: *Grinsen Greissler*
 - dat haar genot overklast
 - effect seksueel vergrijp op Emma
 1. confrontatie met psychische leemte=*Lücke*
Freud: ontbreken voorstelling voor haar genot op dat moment
Lacan Sémin VII (1959), 90: Ding=*Chose* is niet bevattelijk=*appréhendable*
 2. tov dat gat geen vrijkoming=*Entbindung* (**bevalling**) van seksuele lust – maar onlust
schrikuiting=*Schreckäusserung* of schrikhysterie=*Schreckhysterie*
passieve 'preseksuele' seksuele schrik
 3. ontstaan *proton pseudos* **Freud niet expliciet**
 - toevallige, metonymische grensvoorstelling 'kledij/kleren'=*Kleider*
komt ipv ontbrekende traumatische voorstelling
 - grensvoorstelling 'kledij/kleren'=*Kleider* wordt *Vorstellungsrepräsentanz*
= plaatsvervanger voor ontbrekende traumatische voorstellingcf. Lacan Sémin VII (1959), 90:
 - Ding wordt bevattelijk = *rend appréhendable la Chose*
 - leugenachtige voorstelling *Kleider* dient als dekmantel voor de waarheid
la vérité est indiquée sous une couverture, sous la Vorstellung mensongère du vêtement
 - 2de maal in winkel
 - kruidenier
geen seksueel vergrijp meer ??
 - motief Emma
alsof ze daarmee vergrijp nogmaals zelf wou uitlokken=*provozierien*
 - poging om passieve 'preseksuele seksuele' onlust (etiologie hysterie) actief/pervers te herhalen als 'preseksuele seksuele' lust (etiologie dwangneurose > later dwang)
 - 1ste keer echte infantiele seksualiteit komt piepen?

TIJD 2

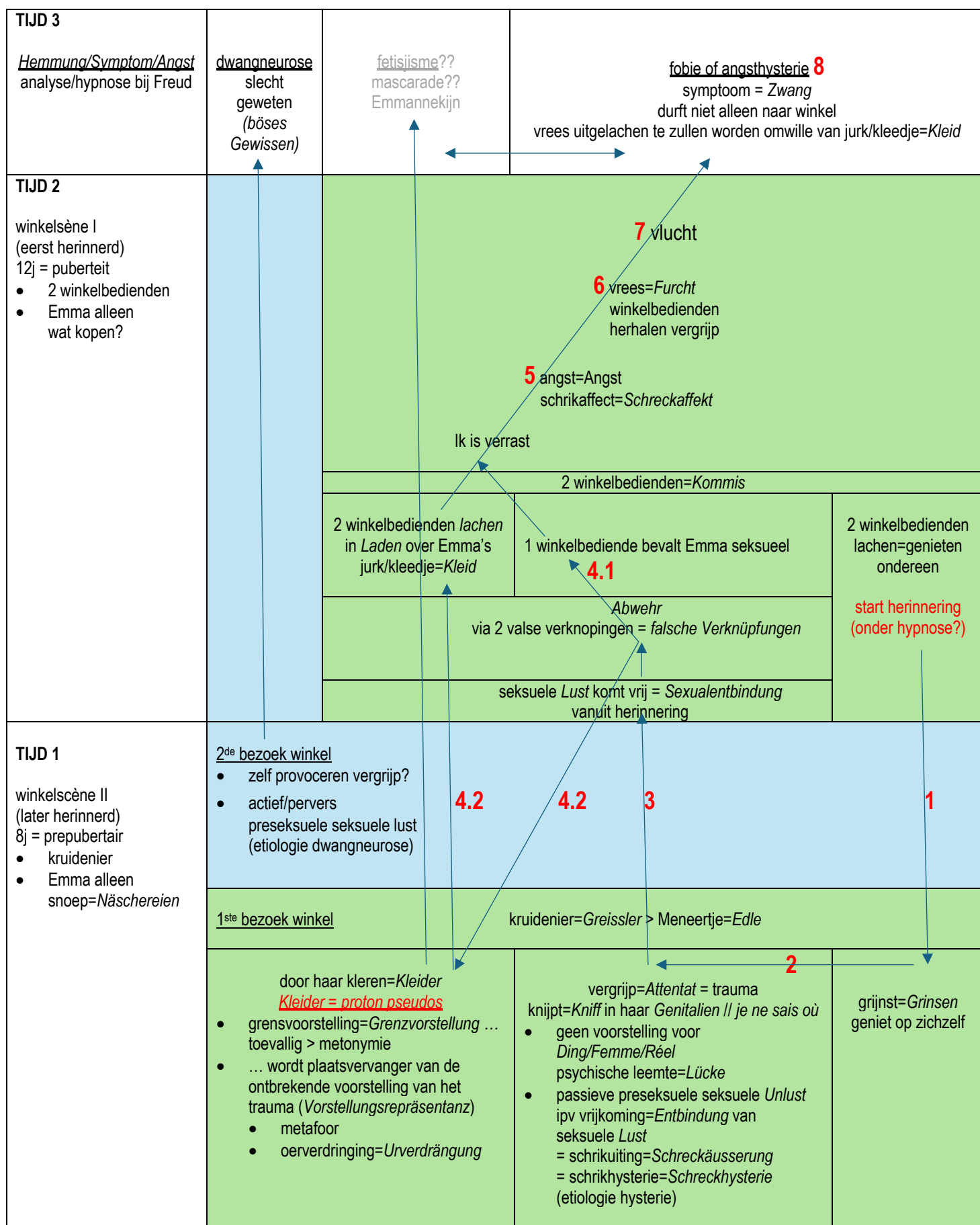
pubertaire seksuele winkelscène

- 12 j = “kort na het bereiken van de puberteit”
- 3de keer alleen in een winkel
 - om wat te kopen?
opvolger van snoep?? kledingwinkel? > niet onbelangrijk !
 - wat gebeurt er in winkel?
 - twee jonge winkelbedienden=Kommis
 - geen vergrijp ...
 - ... maar lachen ondereen = genot ondereen
weer soort iteratie van *lalangue*: *Laden/Lachen*
 - effect op Emma = soort kettingreactie
 1. lachen winkelbedienden ondereen > herinnert aan *Grinsen Greissler*
> herinnert aan passieve seksuele ervaring met die ouwe kruidenier
 - toen, als kind, was die passieve seksuele ervaring niet lustvol maar angstwekkend
 - nu, in puberteit, wordt herinnering aan passieve seksuele ervaring plots wel lustvol
 2. Emma weert die plotse seksuele lust meteen af = *Abwehr*
via twee foutieve verknoppingen = *falsche Verknüpfungen*
 - koppelt seksuele lust aan een van de winkelbedienden
ein Kommis erregt ihr sexuelles Gefallen door sexy lach?
 - koppelt lachen twee winkelbedienden ondereen aan haar kleedje=*Kleid*
onduidelijk wat er verkeerd is met haar kleedje – iets seksueels??
effect *proton pseudos*: trauma niet Bw, maar enkel onschuldige=*harmlose*
voorstelling kledij=*Kleider* die ipv ontbrekende voorstelling voor het seksuele kwam
 3. onbevredigde want afgeweerde seksuele lust transformeert tot angst
setzt sich in Angst um = 1ste angsttheorie Freud
> met deze angst vreest=*Furcht* ze dat de winkelbedienden het vergrijp zullen herhalen
 4. en ze vlucht de winkel uit

TJJD3

hoe vertaalt proton pseudos zin in HSA?

- fobie of angsthysterie ogv betekenaar *Kleid*
 - Freud vaag over symptoom
Emma kan niet alleen een winkel=*Kaufladen* binnenstappen
 - noemt dat geen fobie
 - en zegt ook niet waarom ze niet alleen winkel binnen durft cf. typische vaagheid fobie
 - Lacan interpreteert symptoom meteen als fobie en zegt waarvoor Emma schrik=*peur* heeft (SémVII ((1959), 90)
 - schrik dat er in winkel met haar kledij zal gespot worden
raillerie sur le vêtement
 - schrik dat ze in winkel omwille van haar kledij zal uitgelachen worden
que l'on se moque d'elle à cause de ses vêtements
 - wel probleem met de zeer goede Boom-vertaling op dit punt
vertaling verduistert hoe de *proton pseudos* als betekenaar insisteert en, volgens Lacan, de fobische betekenaar kleedje=*Kleid* genereert
 - 1ste winkelscène met de kruidenier: *Kleider* = 'kleren'
 - 2de winkel scène met de twee winkelbedienden *Kleid* = 'jurk' > ik vertaal als 'kleedje'
- dwangneurose ogv genot
 - schuldgevoel of slecht geweten (*böses Gewissen*)
 - vanuit 2de keer naar kruidenier – alsof ze vergrijp nogmaals zelf wou uitlokken
cf. supra passieve 'preseksuele seksuele' onlust (= etiologie hysterie) wordt actief/pervers herhaald als 'preseksuele seksuele' lust (= etiologie dwangneurose)
- maar had, volgens mij, ook fetisjistisch kunnen uitpakken **discussie**
 - cf vroege Lacan: 'verplichte keuze' tov ontbreken penis moeder = afgrond=*gouffre* E877
 - fobie = opwerpen vesting (*se remparder*) rond die afgrond – via fobische betekenaar
 - fetisjisme = overdekken afgrond met oppervlak=*surface* of sluier=*voile* – waarop fetisj object als een gedenkmonument van de ontbrekende penis geprojecteerd wordt
 - er was voor Emma ook fetisjistische uitkomst mogelijk geweest van de *proton pseudos* ontstaan tijdens trauma, als kruidenier door haar kleren in haar geslacht knijpt
nl soort erotisering *Kleider/Kleid* als oppervlak waaronder haar eigen fallus schuilt
 - in een soort mascarade
 - cf. stoffenfetisjisme als enige vrouwelijke perversie (Clérambault)
> Emma had een Emmannekijn kunnen worden

niet geïntegreerde citaat van Lacan over proton pseudos
PA comme escroquerie = proton pseudos

- Propos sur l'hystérie 1970

- R genot onmogelijk
- PA
 1. viseert R via semblant
 1. PA = escroquerie/loufoquerie/pseudo – toch in verhouding tot R
 - bluffer, faire ciller les gens, les éblouir avec des mots qui sont du chiqué
 - cf. Freuds proton pseudos
 1. Entwurf hysterische casus Emma Eckstein
 2. maar ook later: hysterische analyticus Freud
03/03/1901 aan Fliess (eerst gecensureerd > pas in Masson 1985)
 - nieuwe patiënt
 - maar *meine ärztliche Einmischung ist ziemlich überflüssig* = proton pseudos
 2. sociale: escroquerie psychanalytique remplace symptômes hystériques
 3. ethiek: escroquerie psychanalytique intenable > j'en suis malade, parce que j'ai un surmoi
 2. PA via mathematische notie structure
espoir d'échapper à l'escroquerie/loufoquerie/pseudos et d'atteindre R

- Télévision 1973 (E516)

door Lacan of JAM in gepubliceerde versie toegevoegd ??

1. R genot = onmogelijk
2. R ne peut que mentir au partenaire
3. R s'inscrit als neurose/perversie/psychose symptôme partenaire ??

- cf. JAM over proton pseudos

heel weinig – maar eigenlijk altijd ifv conceptualiseren PA als escroquerie

23/11/1983 en 24/5/1999 en 21 janvier 2009

- disjonction signifiant / jouissance=R
- le R ment **proton pseudos**
 - mensonge premier/originaire/structural du sujet tov jouissance
sujet=Ubw est une réponse du réel = défense tov R
sujet = une puissance menteuse = mensonge où il n'y a pas de vérité pour faire opposition
= mensonge qui est la vérité
 - proton pseudos de la PA
 1. sujet = effet de signification > PA tient le sujet pour une réponse du réel
 2. faire attention à l'Ics > on sort de l'Ics réel
 3. insertion d'un autre sujet (analyste) dans le rapport à l'inconscient réel

herinnering aan verleiding door de vader als etiologie

= *deuteron pseudos* of Tweede Grote Leugen van de hysterie ... of van Freud?

1. *proton pseudos* van de hysterie (1895)!

2. *deuteron pseudos* van de hysterie (1897)?

herinnering aan verleiding door vader = Tweede Grote Leugen van de hysterie?

1. meteen besef Freud dat er iets niet klopt met die herinnering aan verleiding door de vader,

- is dat een Tweede Grote leugen van de hysterie, vergelijkbaar met de Eerste Grote Leugen van de *Vorstellungsrepräsentanz* ipv de ontbrekende traumatische voorstelling – die hij alleen maar gevonden heeft door voldoende aan te dringen?
- of hij heeft hij, met al zijn aandringen, de hysterie die leugen misschien zelf opgedrongen?

2. de bom barst op 21/09/1897 (Fliess brief 69)

- *grosse Geheimnis: Ich glaube an meine Neurotica nicht mehr*
cf. vertaling *glauben an* en *Neurotica*
 - niet: ik geloof niet meer wat mijn neurotische, hysterische ptes zeggen
 - wel: ik geloof niet meer in mijn theorie van verleiding door vader als etiologie hysterie
- waarom gelooft Freud niet meer in theorie verleiding door vader als etiologie hysterie?
 - somt op dat moment hele reeks motieven op
 - de aap komt uit de mouw in “Selbstdarstellung” (1925)
dat is een artefact van het *Drängen*=aandringen van mijn toenmalige techniek=hypnose
- dubbel gevoel
 - *Sturz aller Werte*
 - opluchting=*Heiterkeit*
- nieuwe wegen = uitvinding PA
 - *über die Hysterie hinaus das Sexualleben der Neurastheniker erforschen*
 - actieve seksualiteit oa masturbatie en coïtus interruptus
 - leidt tot uitvinding *Angstneurose*
 - via Vrije Associatie
ook weer leugens = *viel* Verlogenheit=leugenachtigheid und *Geheimtuerei*=geheimdoenerij
cf. *Lügenhülle*=omhulsel
mi-dire de la vérité over dat seksuele in de Ubw formaties die in Vrije Associatie opduiken

zal voor een volgende les zijn

is elke herinnering aan de kindertijd alleen maar een leugenachtige dekherinnering ?

in de lijn van de hysterische *proton pseudos*

of schuilt daarin toch ergens een punt van *Echtheit* = reële/trauma?

Über Deckerinnerungen 1899

Über Kindheits- Und Deckerinnerungen (Psychopathologie des Alltagslebens hfst IV) 1901

zal voor een volgende les zijn